

Coraz większy wpływ na nasze życie wywierają wydarzenia i procesy zachodzące w odległych miejscach na świecie. Wiemy o nich czasem więcej niż o naszym bliskim otoczeniu. Rozwój światowych systemów komunikacji umożliwił błyskawiczne rozpowszechnianie informacji na całym świecie. To zrodziło poczucie „dostępności świata” i wyraziło się w terminie „globalna wioska”. Przyswajamy inne wzorce zachowań, rośnie mobilność informacji, kapitału, towarów i osób. Proces umiędzynarodowienia działalności społecznej i gospodarczej nazywamy globalizacją.

Jeden świat, jedna planeta, którą współdzielimy z prawie 7 miliardami innych ludzi.

„Wszystko sprowadza się naprawdę do tego: całe życie jest ze sobą powiązane. Jesteśmy złapani w sieć wzajemności, z której nie można uciec, włożeni w jeden worek przeznaczenia. Cokolwiek dotyka kogoś bezpośrednio, wpływa na nas pośrednio. Zostaliśmy stworzeni do życia razem, z powodu współzależnej konstrukcji rzeczywistości. Czy pomyślałeś kiedyś, że nie możesz wyjść rano do pracy bez bycia zależnym od większości świata? No właśnie, czy zastanawiałeś się kiedyś nad tym? Skąd pochodzi kawa w twoim kubku? Skąd się wzięła gąbka? Jakim cudem trafił na twój stół bananowy jogurt? I zanim skończysz śniadanie, już zależałeś od połowy świata.”
(Martin Luther King, 1967)

Czytając tę wypowiedź, uzmysławiamy sobie, że w życiu codziennym wykorzystujemy dorobek wielu kultur, narodów, krajów i że na ogół nie zdajemy sobie z tego sprawy. Obraz świata kształtują w naszej świadomości w sposób sugestywny media. Dlatego też Globalne Południe kojarzy nam się najczęściej z suszą, ubóstwem, konfliktami plemiennymi, z zacofaniem i z pomocą humanitarną. A przecież kraje Południa mogą poszczycić się bogatą wielowiekową historią, tradycją, a także ogromnym dorobkiem kulturowym, z którego obecnie korzystamy. Bez produktów i surowców importowanych z krajów Południa, kraje Północy nie mogłyby zbudować swej potęgi gospodarczej. Również wiele gałęzi przemysłu w krajach Północy zależy od surowców dostarczanych z Południa.

Do produkcji telefonów komórkowych potrzebnych jest ok. 30 różnych metali, m. in. tantal wydobywany w Demokratycznej Republice Konga.

→ **Kobalt** – połowę zapotrzebowania światowego zaspakajają Zambia i Demokratyczna Republika Konga.

→ **Miedź** – największym producentem jest Chile.

→ **Złoto i platyna** – wydobywane są w Republice Południowej Afryki.

→ **Cyna** – sprowadzana z Indonezji.

Inny przykład naszej zależności to chociażby tak popularna w Europie kawa – wywodzi się z Etiopii, uprawiana i spożywana była już w IX wieku, a do Europy została przywieziona w XVI wieku przez kupców arabskich. Obecnie uprawiana w wielu krajach Południa.

Obecnie wiele krajów Południa może również pochwalić się mądrymi i odpowiedzialnymi działaniami, które kraje Północy mogłyby naśladować. Przykładem mogą służyć takie kraje jak Uganda, Kenia, Tanzania, które wprowadziły zakaz używania i importu najcieńszych torebek plastikowych, ponieważ używanie ich zaśmieca środowisko. Podobnie godny naśladowania jest demokratyczny system podejmowania decyzji w Botswanie. System ten wywodzi się z dawnej plemiennych tradycji o nazwie *Kgotla*. Jest to zebranie całej społeczności danej wioski, na którym toczą się debaty i podejmuje się ważne decyzje. Tradycja ta została utrwalona przez rząd niepodległej Botswany. Prezydent i ministrowie, zanim podejmą ważną decyzję, jeżdżą po całym kraju i uczestniczą w *Kgotla* w różnych miejscowościach.

„Źródła historyczne dowodzą, że w XVIII wieku ludność wiejska w krajach Azji i w Afryce żyła wcale nie gorzej niż ludność wiejska Europy. Podróżnicy z Europy, gdy odkrywali Indie i niektóre państwa Afryki, byli zdumieni ich bogactwem. Pisali w swych relacjach o niezwykłych skarbach, o wielkich miastach i o wspaniałych pałacach władców” (Wojciech Giełżyński „Trzeci Świat – dwie trzecie świata”). Dlaczego więc dzisiaj poziom życia ludności wiejskiej obniżył się do tak katastrofalnych rozmiarów? Główną przyczyną zacofania i ubóstwa tych krajów był kolonializm i związana z nim eksploatacja. Grabieże, narzucone im kolonialne prawa, niewolnictwo i podboje były związane z cierpieniem milionów ludzi Afryki, Azji, Ameryki, Australii i Oceanii. Obecnie to dziedzictwo kolonializmu i wynikające z niego zahamowanie rozwoju społeczno-gospodarczego bardzo negatywnie oddziałują na większość krajów Południa. Ich mieszkańcy wciąż mają ograniczone możliwości wykorzystania swojego potencjału i korzystania z praw, jakie należą się każdemu człowiekowi. Przepaść pomiędzy państwami bogatymi a większością krajów Południa ciągle się powiększa. Bogaci stają się coraz bogatsi, a biedni coraz biedniejsi. Wraz z postępem globalizacji coraz bardziej widoczne są wzajemne relacje pomiędzy Południem a Północą. Wolny handel i wzrost światowej gospodarki nie służą wszystkim państwom Południa w jednakowym stopniu. Co więcej, zbyt duża część pomocy przekazywanej przez kraje bogate służy bardziej ich interesom, niż faktycznej realizacji Milenijnych Celów Rozwoju.

Ubóstwo krajów Południa to nie tylko problem tych krajów, konsekwencje tej sytuacji mają wymiar globalny i dotyczą każdego z nas:

- Problem uchodźców w skali globalnej. Z pewnością można już dostrzec to narastające zjawisko także w Polsce.
- Wiele chorób takich jak malaria czy AIDS, wynikłych z biedy i niskiej świadomości w krajach Południa przenoszonych jest w dobie globalizacji na wszystkie kontynenty. Zwiększa to koszty budżetów państw na leczenie, lekarstwa i zwiększa śmiertelność.
- Wycinanie lasów, aby zwiększyć powierzchnię upraw monokulturowych na eksport ma wpływ na zmiany klimatu na Ziemi.
- Działalność wielkich firm agrobiznesu na dużych monokulturach przemysłowych pogarsza stan środowiska, niszczy bioróżnorodność i pozbawia dostępu do żywności rolników Południa. Zmusza to rządy i organizacje krajów bogatych do pomocy finansowej z budżetu tych państw.

Oczywiście wymienione obszary współzależności nie obejmują wszystkich problemów. Jednak świadomość tych zależności i naszej odpowiedzialności w wymiarze globalnym jest niezwykle ważna, czy tego chcemy czy nie. Warto jednak kierować się zasadami świadomej i bezpiecznej konsumpcji, biorąc pod uwagę kwestie Sprawiedliwego Handlu, przestrzegając praw człowieka i chronić środowisko.

Pytania do dyskusji:

- Co oznacza pojęcie „globalna wioska”? Podaj przykłady z najbliższego otoczenia wyjaśniające to pojęcie.
- Co to znaczy, że ktoś od kogoś jest zależny? Co znaczy, że ktoś od kogoś jest współzależny?

Opracowano na podstawie:

- Stark A., Wnuk G., Zimończyk A., „Geografia. Świat w fazie przemian. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum, zakres podstawowy, część 3”, SOP Stowarzyszenie Oświatowców Polskich, Toruń 2004
- Carley M., Spapens P., „Dzielenie się światem – zrównoważony sposób życia i globalnie sprawiedliwy dostęp do zasobów naturalnych w XXI w.”, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Białystok – Warszawa 2000
- Giełżyński W., „Trzeci świat – dwie trzecie świata”, Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 1984